

PROSTOVOLJNO DELO Z OTROKI, PROSTOVOLJNI DELAVEC

Verjemite, da vsak, ki 24 ur na dan živi z »motečimi« otroki, doživi teorijski šok, ne glede na teorijo, s katero je prišel. Teorij ni mogoče enostavno »aplicirati« v konkretnih situacijah, kar jo v očeh delavcev pogosto diskvalificira in vzbudi do nje odpor. Prav tako ne more biti vodilo zdravorazumski odnos do težav, ki so za oba, otroka in vzgojitelja, nove, posebno če upoštevamo, da prihaja problematični in problematizirajoči otrok največkrat iz zdravorazumskega okolja, to je okolja, ki vzorcev svojega ravnanja ne problematizira. To stori šele otrok v svoji »motečnosti« in samo po sebi umevno avtomatično obnavlja vrsto postopkov, praviloma is prakse družinske vzgoje, pač v nekem standardiziranem odnosu starši / odrasli-otrok. Vzgojitelj, ki se znajde v tej dilemi, mora usvajati nove vzgojne vzorce, črpa pa lahko le iz neposrednih izkušenj v delu z otroki ter iz stalnega pretresanja s strokovnjaki, drugimi vzgojitelji in otroki. Priostreno teoretično osvetljevanje različnih vidikov problema pri delu ima dolgoročno funkcijo: varuje pred novo zdravo razumskostjo, ki se po našem mnenju lahko ustvari znotraj skupine vzgojiteljev in grozi postati institucija, izpostavi stališča do podobnih ali radikalnejših akcij ter strokovno izpopolnjuje nepoklicne delavce; strokovno tudi v tem smislu, da vzgoja le ni izključna domena pedagogike, psihologije in podobnih disciplin, temveč vpisana v vsako človekovo dejavnost.

»Teoretsko pretresanje« omogoča sodelujočim, da uvidijo konkretni domet teorije in njenih kriterijev, hkrati pa pomeni tudi preizkus ali »izziv« za strokovnjaka. Pri tem se je treba zavedati nevarnosti, da se lahko razbohoti načelno ali kvazinačelno izgubljanje v besedah, »teoretiziranje«, v katerem postane praksa drugotnega pomena, kar gre seveda na škodo otrok. Ob upoštevanju te nevarnosti

in pa nevarnosti zdravorazumskega odnosa je nepoklicno prostovoljno delo, posebno če gre za celostne oblike (kolonija), izjemna, renesančna situacija za razvoj celotne človekove osebnosti. Razmerje med teorijo in prakso se le redkokdaj toliko problematizira in preverja kot v skupini nepoklicnih delavcev raznih študijskih usmeritev in strokovnjakov različnih profilov, ki skupaj iščejo nove (različne) vzgojne vzorce in se opredeljujejo do vseh vidikov akcije: tistih, pri katerih sodelujejo, pa tudi drugih, če jim to omogoča »odprt sistem« oz. gibljivost in demokratičnost skupine.

Učinke take organizacije dela pri nepoklicnih prostovoljnih delavcih lahko opredelimo z vrsto sprememb v osebnih stališčih, manifestnih odnosih do okolja (otrok, sodelavcev, institucij) in razumevanjem delovanja mehanizmov »socialne stvarnosti«. Stalno prisotna raven strokovne in teoretske refleksije pa lahko pomembno vpliva na delavčev odnos do stroke, s katero se ukvarja ali se bo ukvarjal, in prispeva k dezizolaciji t. i. specializiranih strok ali disciplin.

Med pomembnimi učinki je zadovoljstvo delavcev z akcijo kot celoto in s svojim deležem v njej, kar vpliva na njihovo motiviranost za vsestransko sodelovanje, vendar ne zmanjšuje njihove kritičnosti, ker se zadovoljstvo vzpostavi tudi zaradi možnosti lastne kritične udeležbe v akciji.

Bistveno se v smeri stvarnosti spremeni odnos do otrok. Popularne in idealistične »teorije« o otrocih težko vzdržijo konfrontacijo, spremeni se stališče do narave otrokovih težav, samega pojma težavnosti in tudi do dometa, ki ga imajo metode in tehnike dela. Specifični cilji in smotri dela, ki so prvotno običajno ohlapni in nedomišljeni, se artikulirajo v praksi in postanejo konkretnejši, pogosto zaradi odsotnosti »čarobnih vzgojnih receptov«. Vzgojitelj prevrednoti vsakdanje interakcije z otrokom, predvsem pa uvidi pomen otrokovih aktivnosti in interesov. Intenzivne socialne interakcije omogočajo vzgojitelju globlji uvid v dinamiko medosebnih odnosov in mu hkrati omogočajo kompletnejši pristop k problemom v teh odnosih. Diferencira se njegovo stališče do vlog, ki jih imajo posamezniki v skupini, do formalne in neformalne avtoritete, do pomena samih medosebnih odnosov. Izkušnja čustveno angažirane in tesno povezane delovne skupnosti pa je tudi med pomembnimi motivacijskimi dejavniki za spremembo odnosov do posameznikov v skupnosti ter za angažiranost v skupinskem delu in seveda prispeva k celotnemu občutku zadovoljstva pri delu. Poglobi

se uvid v domet in možnosti skupinskega dela, končno pa tudi v nujno sodelovanje za uspešno delo.

Ti učinki se ne vežejo neposredno na vsebino dela, temveč bolj na način organizacije. Za študente-prostovoljce je to možnost, da se vključijo v neko prakso, ob kateri so morajo soočiti z lastnimi mejami, z mejami sodelavcev in z mejami, ki jih vzpostavljajo institucije, in zlasti z vprašanjem usklajevanja interesov. Seznanijo se z različnimi vidiki stroke, v kateri bodo mnogi sami delali, z logiko delovanja institucije, z njenimi protislovji in načini reševanja in vzdrževanja teh protislovij, torej tudi s prepletanjem strokovne in samoupravljaljske vloge v instituciji.

Uvid v način delovanja strokovnih in drugih ustanov, razumevanje vloge, ki jih ima strokovnjak v strokovni ustanovi in v drugih institucijah (samoupravni organi, udeležba pri akcijah, ki so zunaj njegove strokovne kompetentnosti), upoštevanje omejitev, ki jih mora strokovnjak sprejemati, ko se vključi v delo institucije, prav tako pa vpogled v možnosti, ki jih strokovnjaku odpira delo v instituciji, pripomorejo, da študent-prostovoljec opusti pogosto normativno stališče do ravnanja strokovnjaka v instituciji in do potrebnih institucionalnih ter družbenih sprememb. Ob problemih, s katerimi se morajo institucije boriti pri svojem strokovnem in nestrokovnem delu, ob različnih interesih skupin, ki jih pravila institucij na kakršen koli način usklajujejo, ter ne nazadnje ob ekonomskih problemih akcije postane jasno, da so normativne izjave v primerjavi s temi dejavniki kakor pretepanje oslove sence. Po izkušnjah take akcije si študent začne zastavljati bolj operacionalizirano opredeljene cilje in zahteve do drugih. Zave se poti, ki jo mora opraviti, preden se nek princip izkristalizira in uresniči v praksi. Zave se vzajemnosti strokovnih ustanov in širših družbenih potreb ter odvisnosti posameznika od delovanja celotne institucionalne strukture.

Študent, ki se vključi v organizacijo neprofesionalne akcije, je prisiljen omadeževati glazuro intelektualskih rokavic, spozna potrebo po sodelovanju v samoupravnih in političnih organih in sprejme množico nestrokovnega dela, ki ga terja vsaka strokovna akcija.